

YTTRANDE

Dnr Fi2020/03418

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 12 april 2021

En gemensam angelägenhet (SOU 2021:46)

Sammanfattning

Jämlikheten på äldre dar, från 55 år och uppåt, är undermåligt behandlat i betänkandet. Jämlikhetskommissionen – med sina bedömningar, rekommendationer och förslag – har därmed inte mer än fläckvis närmat sig jämlikhetens kärna: ett samhälle som går att känna tillit till, nu och i framtiden.

SPF Seniorerna föreslår att

- det så kallade takbeloppet i bostadstillägget för pensionärer (BTP) årligen ska uppräknas enligt något lämpligt boendekostnadsindex,
- dagens rot-avdrag ersätts med ett nytt rot-avdrag för tjänster som utförs av äldre arbetstagare,
- generellt subventionerade bostadskostnader i trygghetsboenden införs.

SPF Seniorerna stöder inte kommissionens rekommendation att regionerna ska få ansvar för att bedöma den regionala bostadsbristen för olika grupper och i samråd med kommunerna fördela byggtal gällande bostäder för särskilda grupper emellan dem.

SPF Seniorerna delar inte kommissionens bedömning att statens kapitaltillskott för att underlätta bostadssituationen för äldre bör inriktas på anpassade boenden med hög tillgänglighet snarare än investeringsstöd för byggande av särskilda boenden.

SPF Seniorerna stöder kommissionens förslag att

- en översyn av skattesystemet bör göras i syfte att reformera fastighetsavgiftens storlek,
- frågorna kring en social bostadssektor, allmännyttans roll affärsmässighet kräver en översyn,
- det ska krävas samråd och boendeinflytande vid standardhöjande åtgärder i bostadslägenheter som upplåtes mot hyresrätt.

SPF Seniorerna

Hantverkargatan 25, Box 225 74, 104 22 Stockholm

Tel 08-692 32 50 info@spfseniorerna.se

Org nr 88 80 00-2830 Pg 607678-0 Bg 5959-0182

www.spfseniorerna.se

SPF Seniorerna stöder kommissionens rekommendation att statliga topplån ska kunna utgå till åtminstone äldreboende på svaga bostadsmarknader – till exempel på våra landsbygder.

SPF Seniorerna avstår från att lämna synpunkter på frågor i betänkandet som ligger utanför det äldrepolitiska. Vi är samtidigt medvetna om att frågor som rör seniorer kommuniceras med andra jämlikhetsfrågor.

Allmänt

I sina jämförelser av olika hushålls ekonomiska villkor använder kommissionen termen *marknadsinkomster*, till vilket pensioner och transfereringar inte räknas. Pensioner är att beteckna som uppskjuten inkomst enligt vår uppfattning. Marknadsinkomster inkluderar endast inkomstlagen lön, näringsinkomster och kapitalinkomster.

Grupper som barn, studerande, arbetande befolkning, utrikes födda, män, kvinnor behandlas omsorgsfullt i betänkandet i relation till utbildning, boende, arbetsmarknad, etnicitet, hälsa, kulturkonsumtion, samhällslivsdeltagande med mera. Gruppen pensionärer nämns knappast, mer än på marginalen, trots att seniorer, från många aspekter, är en ganska enhetlig grupp, vars inkomstslag i huvudsak består av pension. I betänkandets första volym är i stort sett gruppen 55 år och äldre inte beskriven mer än som en företeelse som orsakar problem.

SPF Seniorerna upplyser om att gruppen 65 år och äldre utgör en femtedel av Sveriges befolkning. Om istället alla som fyllt 55 år räknas in i gruppen äldre, vilket kommissionen stundom gör, växer gruppen till en tredjedel av hela befolkningen.

Den äldsta delen av befolkningen, 80-plus, som i betänkandet benämns ”äldre-äldre”, utgör – om inte samhällsekonomi, samhällsplanering, hälsovård och äldreomsorg sköts på bästa sätt – en grupp som tungt kan komma att belasta samhället. Dessa äldre äldre måste ekonomiskt och materiellt ges möjlighet att utgöra aktiva medspelare, som inte alltid behöver ”tas om hand” av det allmänna.

SPF Seniorerna understryker att ingen grupp i samhället får så radikalt förändrade ekonomiska levnadsförhållanden vid en viss ålder som just ”65-plussare” när de uppnår pensionsåldern, då 35–45 procent av hushållsinkomsten försvinner. Betänkandet nämner endast i förbigående den åldrande befolkningen. Vad gäller pensionssystemet hänvisas till förslag i tidigare lämnade offentliga utredningar. Dessa utredningar har långt ifrån lösningarna på de problem som pensionssystemet har.

Pensionssystemet är bräckligt. För att en majoritet av 65-plussarna ska nå en rimlig levnadsstandard på äldre dagar och för att den så kallade produktiva delen av befolkningens försörjningsbörda inte ska bli för stor krävs att pensionsuttaget, av demografiska och statistiska skäl, uppskjuts cirka tre år under vilken tid förvärvsarbete i det närmaste heltid bör fortgå.

En lämplig bostad och dess grannskaps utformning är viktig för oss äldre. För att samhället vi förvaltar gemensamt ska vara en livsmiljö i vilken Sveriges åldrande

befolkning, så långt som möjligt, kan klara sig själva, krävs att den utformas mycket omsorgsfullare än vad nu är fallet. Vad som är bra för äldre gynnar även yngre grupper i samhället.

11 De äldre i arbetslivet

Beträffande övergången mellan arbetsliv och pensionärliv hänvisar kommissionen till promemorian *Höjda gränser i pensionsystemet och andra trygghetsystem* (Ds 2019:2) vars förslag byggde vidare på bedömningar och förslag i Pensionsåldersutredningens slutbetänkande *Åtgärder för ett längre arbetsliv* (SOU 2013:25). SPF Seniorerna som, tillsammans med tre andra pensionärsorganisationer yttrade sig över promemorian, var kritiska. Om kritiken togs ad notam, skulle den kunna leda till ett helhetsgrepp för ett robust pensionsystem, som också i hög grad kommer att beröra ”30-plussarnas” marknadsinkomster under hela deras förvärvsliv.

Remissyttrandet återfinns här:

(<https://www.spfseniorerna.se/globalassets/forbund/sa-tycker-vi/remissvar/remissvar-2019/spf-yttrande-190502-hojda-aldersgranser.pdf>)

Man säger ofta nuförtiden, när dagens äldre apostroferas, – i positivt menade ordalag - att dagens 70-åringar är som gårdagens 50-åringar, vad avser hälsa och livskvalité. När detta blir argument för att dagens 65-åringar borde skjuta upp sitt pensionsuttag till 70-årsdagen, tolkar inte alla pensionärer det som livskvalitéhöjning, eftersom det är medellivslängd och försäkringsstatistikens kalla fakta som gör sig gällande. I betänkandet framgår att en höjning av pensionsåldern kan bli problematisk för vissa yrkesgrupper. Vi inser att det är nödvändigt att pensionsåldern höjs. Långtifrån alla yrkesgrupper klarar dock av att, på grund av hälsoskäl, jobba ens till 55–60-årsåldern.

I betänkandet hänvisas, i detta sammanhang, till en enkätundersökning riktad mot arbetsgivarna från 2012, som gjordes på initiativ av Pensionsmyndigheten. Den kritiserades den gången av pensionärsorganisationer då den publicerades, bland annat därför att enkätbesvararna gavs tillfälle att blanda ihop 55-plussares dyra tjänstepensionspremier med dessa arbetstagares ”lägre arbetsprestation”. Fördomar som att ”äldre är mindre anpassbara och sämre att ta till sig ny kunskap” har fått en okritisk spridning i Jämlikhetskommissionens betänkande. Betänkandet förmedlar två budskap: Dagens 70-åringar är å ena sidan vitala som gårdagens 50-åringar men dagens 55-åringar är å andra sidan inte flexibla nog i sitt sinne, för att fungera på dagens arbetsplatser. Om detta vore sant hade vi haft ett mycket stort problem. (Jmf. H70-studien vid Göteborgs universitet. <https://play.gu.se/channel/H-70/224870>)

18 Arbetsliv

SPF Seniorerna stöder kommissionens förslag att

- utreda konsekvenserna för anställningstryggheten för visstidsanställda av den utveckling som skett under 1990-talet,
- utreda förändringar av lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkringen i syfte att öka anställdas möjligheter att säga upp sig utan alltför långtgående konsekvenser för hushållets ekonomi samtidigt som drivkrafter för att arbeta upprätthålls samt

att

- tillsynen på arbetsmiljöområdet bör utvecklas och intensifieras med fokus på psykosocial arbetsmiljö och identifiering av riskarbetsplatser.

SPF Seniorerna delar kommissionens bedömning att en bibehållen eller ökad omfattning av den offentligt finansierade äldreomsorgen i form av hemtjänst och äldreboende bidrar till både jämlikhet och jämställdhet och har dessutom positiva effekter på arbetsutbudet i ekonomin.

Behovet av ett nytt pensionssystem, uppskjutet pensionsuttag, riktår för pensionering med mera, behandlas på några enstaka sidor i ett omfattande betänkande. Kommissionen tar alltför lätt på pensionsfrågan när den påstår att tidigare framlagda utredningsförslag är ”välgrundade”. Den uppfattningen delar inte vi. Pensionssystemet är i gungning och stora insatser och ekonomiska uppoffringar kommer att krävas av såväl arbetande generationer som staten för att uppnå ett mer tillitsfullt system.

I vår rapport *Trygg pension – ett pålitligt pensionssystem och rimliga pensioner* (ISBN 978-91-986792-2-9) framhåller vi att det är nödvändigt att få slut på lappandet och lagandet i pensionssystemet. Det är en jämlikhetsfråga av högsta rang för såväl den arbetande befolkningen som för dagens pensionärer. De flesta blir så småningom ålderspensionärer.

Vi är eniga med kommissionen om att det är nödvändigt att dagens och morgondagens pensionärer måste arbeta kanske tre år efter 65-årsåldern för att anständig pensionsinkomst ska kunna erhållas, och att avgiftsuttaget blir rimligt.

Med högre pensionsålder bör också följa förändringar i trygghetssystem. Lagen om anställningsskydd (LAS) gäller upp till 68 års ålder medan arbetslöshets- och sjukförsäkringssystemet gäller till 65 år.

LAS-överenskommelsen, som stora delar av arbetsmarknaden parter enades om 2020, kommer inte innebära att det blir lättare för arbetskraft som fyllt 65 år att stanna kvar i tjänst till 68-årsåldern. Den äldre arbetskraftens deltagande i arbetslivet bör emellertid uppmuntras av alla arbetsgivare – speciellt de offentliga. Förbättringar av arbetsmiljön, vilket är positivt även för yngre arbetskraft, bör innebära färre olyckor och förslitningsskador. Möjlighet till fortbildning och lärande under hela arbetslivet är en nödvändighet i en föränderlig arbetsmarknad, som ställer krav på en förlängning av arbetslivet.

Byggnadsarbete, exempelvis, utförs fortfarande på ett ålderdomligt och primitivt sätt och har fått till följd en negativ produktivitetsutveckling jämfört med alla andra industrigrenar. Det handlar om brister i industriellt tänkande, gynnande av ”skräväsande”, lönesystem som leder till yrkesskador, stress och fel i byggandet, som ibland är irreparabla men alltid kostnadsdrivande. Många kommissioner har granskat byggsektorn de senaste trettio åren. Ingen av dem har emellertid kommit med förslag, som gör att byggsektorn borde tvingas eller uppmuntras till industriellt tänkande och nya arbetsmetoder så att all arbetskraft i branschen orkar med längre i arbetslivet. En välkommen bieffekt skulle kunna bli att byggsektorns produkter – till exempel bostäder

– produceras i tillräcklig omfattning och på lite sikt blir ekonomiskt överkomliga för alla.

Ett uppskjutet pensionsuttag med 2–3 år samt med bibehållet jobb och marknadsinkomst är inte förbehållet alla äldre invånare. Några är tvingade att ta ut pension i förtid på grund av ohälsa. Andra blir ibland ”utköpta” – några år före 65 år – och kan få svårt att åter få kontakt med yrkeslivet när detta krävs efter 65-årsdagen. Till följd av coronapandemin har en del äldre egenföretagare blivit tvungna att stänga ner sina rörelser i förtid. Före pandemin var det vanligt att sådana egenföretagare fortsatte sitt värv upp i 70-årsåldern. Det finns många anledningar till att det behöver tillkomma hel- och deltidsjobb eller åtminstone ”extraknäck” och andra tillfälliga arbeten, som är lämpliga för 65-plussare i väntan på den hägrande första fulla pensionsuttaget i 67–68-årsåldern. För sådana jobb på äldre dar borde den aktiva arbetsmarknadspolitiken kunna bidra med adekvata utbildningsmöjligheter, och kanske nya typer av företag lämpade för äldre arbetskraft. Kanske kan Samhall-liknande företagspooler kunna vara inspiration?

SPF Seniorerna ger i det följande några uppslag till lämpliga arbetsområden för seniorer i arbetslivets slutskede:

1. Det förekommer idag många mer eller mindre ideella insatser från pensionärer av typen ”senior i skola”, ”fixarveteraner” etc. Betänkandet innehåller omfattande förslag som kan råda bot på den svenska skolans brister. Kanske en professionellt utbildad och avlönad senior i skolan-verksamhet skulle kunna bidra till att assistera de legitimerade lärarna? Genom att särskilt de elever som har det svårast i skolan får träffa seniorer som har erfarenheter från olika typer av arbetsliv bakom sig kan intressanta möten uppstå och även betydelsen av utbildning förmedlas på praktiskt och naturligt sätt.
2. Det finns många goda skäl till att systemet med rot-avdrag bör avskaffas. Subventionen bidrar till att öka ojämlikheten mellan ägt och hyrt boende. Rot-avdraget sysselsätter mestadels 20 000 unga och medelålders yrkesarbetare, som skulle behövas mer än väl inom den marknadsutsatta ”riktiga” bygg- och anläggningssektorn. Rot-avdraget missgynnar att rationella arbetsmetoder inom byggsektorn kommer till användning. Vi ser emellertid ett skäl till att rot-avdraget ska överleva; nämligen om arbetskraften som utför jobbet är över 55 år, och består av yrkesarbetare som inte klarar av tempot på dagens byggen. Därmed skulle rot-avdraget, som det var tänkt, åter få en roll i det svenska arbetsmarknadssystemet.
3. Inte minst det gångna året, som dominerats av pandemin, har vi gång på gång sett exempel på hur handfallenhet dels hos samhällets myndigheter och dels hos den åldrande befolkningen, inför den digitala kommunikationen i samband med provtagning, smittspårning, vaccinering m.m. SPF Seniorerna har på olika sätt uppmärksammat att digitaliseringens insteg i samhället bidragit till en ökande ojämlikhet och där den äldsta delen av befolkningen har kommit i kläm. Äldre har blivit offer för lurendrejeri och oegentligheter via e-post, på nätet och i telefon. SPF Seniorerna ser med tillfredsställelse att man även i betänkandet är

inne på samma linje vad gäller de resurssvagaste i samhället. Fortbildning bedrivs på ideell och frivillig grund inom seniororganisationer. Även inom detta område borde avlönade seniorresurser kunna bidra till att göra andra seniorer både anställningsbara och delaktiga i ett allt mer digitaliserat samhälle.

20 Bostäder och grannskap

Bostadsmarknadens debattörer brukar peka på gruppen ”de äldre” som de som bor för billigt och bor på för stora bostadsytor räknat per capita. Vi äldre beskrivs i denna bostadsdebatt som ekonomiskt ”inlåsta i vår boendeform” därför att över 50 procent bor i egnahem, med låg belåning, 20 procent bor i en bostadsrätt och 30 procent i hyresrätter med förmånliga hyresavtal sedan decennier tillbaka. Många i seniorgenerationen bor så pass billigt och stort att det vill till sjukdom och allvarliga funktionsnedsättningar för att flyttbeslutet ska tas. Det innebär emellertid att många i praktiken bor otillgängligt och större än nödvändigt. Gruppen 65-plus bor på cirka 70 kvm per person att jämföra med genomsnittet i Sverige på cirka 47 kvm.

Ökad statlig finansiering av bostadsbyggande

SPF Seniorerna stöder kommissionens rekommendation att regeringen bör införa ett statligt topplån för byggande av bostäder på svagare bostadsmarknader.

Vi tycker det är ett mycket välbetänkt förslag. Många äldre önskar att bo var i sina småsamhällen i landsbygder, som allmänt på bostadsmarknaden karaktäriseras som vikande eller svaga marknader. Banker lånar ytterst ovilligt ut till bostäder – särskilt för äldre – om inte 50 procent på toppen av bostädernas produktionskostnader finansieras på annat sätt.

Regional planering för bostadsförsörjning

SPF Seniorerna stöder inte kommissionens rekommendation att regionerna ska få ansvar för att bedöma den regionala bostadsbristen för olika grupper och i samråd med kommunerna fördela byggtal gällande bostäder för särskilda grupper emellan dem.

Många kommuner brister i sin bostadsförsörjningsplanering. I avsaknad av en regionreform är det med dagens många och små regioner inte ens en handfull av dem som har kompetens eller resurser att genomföra en fysisk regionplanering. Inte ens om de tar hjälp av länsstyrelserna, vars huvudsakliga kunskapsunderlag dessutom indikerar var man helst *inte* ska bygga med hänsyn till olika nationella intressen.

Bostadsbyggandet och den marknad som det sker på domineras av marknadskrafterna, som inte samhället kan eller ens tycks vilja påverka. Priset på bostäder påverkas av hur mycket bostäder som byggs och inte av hur höga bostädernas produktionskostnader råkar bli. Kommuners prissättning av planlagd mark eller kommunala bostadsbolags hyressättning av boendekostnader måste ske efter affärsmässiga principer och inte – exempelvis – efter självkostnadsprinciper. Bostadsplaneringen hör ihop med den kommunala planeringen. Teoretiska determinativa bostadstal, som utredningen föreslår,

framtagna av regioner utan insyn i kommunal planering, blir svåra att förankra i självständiga kommuner.

SPF Seniorerna anser alltså inte att regionerna ska ha en omfattande roll i bostadsförsörjningsplaneringen, vilken för närvarande sker på kommunal nivå. Vi anser att den kompetens som erfordras finns endast i en handfull regioner. Länsstyrelsens roll som tillsynsmyndighet är tillräcklig.

Vi anser att kommunerna måste få anvisningar och krav i lagstiftning för att få till en social bostadssektor. Bostäder ska mindre betraktas som en vara och mer som samhällelig infrastruktur för jämlikhet mellan grupper och individer i städer och landsbygder.

Anpassade boenden för äldre

SPF Seniorerna delar inte kommissionens bedömning att statens kapitaltillskott för att underlätta bostadssituationen för äldre bör inriktas på anpassade boenden med hög tillgänglighet snarare än investeringsstöd för byggande av särskilda boenden.

Bygger man nytt idag och följer dagens byggregler blir det per definition tillgängligt. Trots detta skulle ett statligt kapitaltillskott eller förmånligt lån behövas för att bygga in trygghets- och kontaktskapande gemensamma ytor och liknande åtgärder i bostäder för äldre. En gemensamhetslokal för dagligt umgänge är en typisk sådan trygghetskapande åtgärd. Byggs det bostäder med dessa kvaliteter anpassade för äldre skulle många större bostäder, som äldre lämnar efter sig när de flyttar, komma ut på marknaden till glädje för större och yngre hushåll.

Statligt stöd behövs också för att uppföra särskilt boende för äldre. Inte minst erfarenheterna från pandemins härjningar på de särskilda boendena visar att även brister i byggnadernas utformning och planlösning har betydelse ur smitthänseende.

Det finns skäl till att underlätta för äldre hushåll – ekonomiskt och fysiskt – att flytta till bostäder, som är lämpliga för äldre. Eftersom nästan hälften av dessa lever i ett enpersonshushåll och 60 procent av dessa enpersonshushåll består av kvinnor finns det goda skäl att bygga bostäder, fysiskt och organisatoriskt, så att ensamhet motverkas och trygghet främjas. För detta krävs engagemang från stat och kommun.

För närvarande utgår investeringsstöd från staten till så kallade ”trygghetsboende” i form av hyresbostäder. Vi anser att det till byggande av bostadsrätter med trygghetskapande åtgärder även bör kunna komma ifråga för investeringsstöd. Äldre som säljer sina ägda bostäder, de utgör som nämnts 70 procent av alla över 65 år, kommer så gott som alltid att göra sig en kapitalvinst, som kan investeras i trygghetsfrämjande åtgärder för resten av livet, vilket gör att samhället behöver satsa mindre. För varje år som en äldre person inte behöver flytta till ett särskilt boende, genom att man klarar sig själv i ett eget boende, sparar en kommun 700 000–900 000 kronor. Effekten av sådana ekonomiska samband, mellan investeringar och sparande i en kommun bör beaktas i det kommunala budgetarbetet.

Bostadens grannskap utgör i högsta grad en del av ett anpassat boende för äldre. Dåligt tillgängliga stadsmiljöer, obetänksamt genomförda stadsomvandlingar eller nedlagda

kollektivtrafiklinjer kan försvåra tillvaron för oss äldre. Sådana brister kan i gengäld komma att behöva kompenseras av en intensivare hemtjänst, vilken i sin tur bibringar en äldre individ en förlust av självständighet. Fysiska samhällsförändringars konsekvenser bör alltid analyseras från tillgänglighetssynpunkt.

Förmånliga regler för uthyrning av del av bostad

SPF Seniorerna stöder kommissionens rekommendation att en översyn bör göras av trösklar och skattereglerna i syfte att underlätta andrahandsuthyrning av del av bostad.

Proportionell fastighetsskatt

SPF Seniorerna stöder kommissionens förslag att det bör utredas hur taket på fastighetsavgiften successivt ska kunna avskaffas för att på sikt uppnå proportionerlig skatt i förhållande till fastighetens taxeringsvärde, hur en begränsningsregel för lågt värderade fastigheter bör se ut samt möjligheten att införa en högre skattesats för fastigheter där ingen är folkbokförd.

SPF Seniorerna stöder också kommissionens rekommendation att en upplåtelseneutral totalbeskattning bör införas.

Det verkar vara en samfällad uppfattning bland svenska skatteexperter att takbeloppet för fastighetsavgiften är alltför låg i en internationell jämförelse. En skatteutredning bör samlat ser över konsekvenserna av en förändring av systemet inklusive kapitalvinstbeskattningen i samband med bostadsförsäljning. Ett införande av en fastighetsskatt som mer liknar den modell som gällde före 2009 är rimlig ur jämlikhetssynpunkt. En sådan höjning av fastighetsskatten/-avgiften bör ske successivt.

En social bostadssektor

Diskussionen om en social bostadssektor som ett komplement till den generella bostadspolitiken var som hetast vid den så kallade all-bolagens tillkomst 2011. Den svenska bostads-allmännyttan ansågs strida mot konkurrensreglerna om hyran inte sattes enligt affärsmässiga principer. Frågan har inte entydigt avgjorts i EU-domstolen. En social bostadssektor förekommer, som en självklarhet, i de flesta EU-länder. De av sociala skäl, tillordnade bostadsbestånden för obemedlade, hemlösa, arbetslösa, barnrika hushåll etc. blir nästan alltid stigmatiserade. Svensk bostadspolitik har av princip tagit avstånd från sådana boendeformer sedan slutet av 1940-talet. Många bostadsområden i Sverige har dock, trots en generell bostadspolitik, blivit stigmatiserade.

SPF Seniorernas erfarenhet är att många äldre av både ekonomiska och sociala skäl mår bra av att bygga och bo tillsammans. Äldres bostäder borde kunna uppföras och undantas från affärsmässiga principer. Ett seniorhus, ett trygghetsboende eller andra typer av boende för äldre har inte de grundläggande förutsättningarna för att bli stigmatiserat. Vi anser att den här skissade formen av bostäder kunde bli ett inslag i en ny social bostadssektor. Äldre hushåll som får rimliga boendekostnader i äldreanpassade trygga bostäder kommer att bli en vinst både för det äldre hushållet och kommunen. Risken är troligen liten att EU-domstolen skulle resa krav på affärsmässiga principer för sådana bostadslösningar för äldre.

Allmännyttan som verktyg för social bostadspolitik

SPF Seniorerna stöder kommissionens förslag att lagstiftningen om allmännyttiga kommunala bostadsbolag bör ses över i syfte att förtydliga handlingsutrymmet för att bedriva social bostadspolitik, inom ramen för kravet på affärsmässighet.

Ökat boendeinflytande vid standardhöjande åtgärder

SPF Seniorerna stöder kommissionens förslag att det i lag bör införas hyresgästers möjlighet att välja nivå vid renovering.

Förslaget om hyresgästinflytande vid omfattande lägenhetsrenoveringar är väl berett och uppfyller rimliga anspråk på inflytande i sitt hem och bostad. Påtvingade lägenhetsrenoveringar är något som i högsta grad drabbar äldre hyresgäster. SPF Seniorerna får ofta larmrapporter från sina medlemmar, tillika hyresgäster, som ber om råd då detta sker.

Bostadstillägg för pensionärer

Bostadstillägget för pensionärer (BTP) är en del av det svenska pensionssystemet. BTP belastar statskassan med ca 11 miljarder kronor per år. Utredningen nämner knappast denna transferering. BTP är av stor betydelse speciellt för ensamstående äldre kvinnors, med låg pension, möjlighet att bo på jämlika villkor. Taket för högsta boendekostnad har nyligen höjts. För att seniorer ska kunna planera sitt boende på lång sikt bör ”taket” i BTP-systemet årligen höjas i takt med att boendekostnaderna ökar, vilket bör kunna indikeras med stöd i något lämpligt SCB-index, i vilket särskilt nyproduktionens boendekostnader vägs in, ty det är där som de bästa tillgängliga bostäderna finns för de äldre.

Hiss och tillgänglighet

För äldre är hissen i flerbostadshus den viktigaste tillgänglighetsskapande åtgärden. Avsaknad av hiss kan för äldre personer ofta innebära en alltför tidig flytt till särskilt boende, eller en mistad personlig kontakt med vänner och bekanta i samma ålder.

Om man beaktar den befintliga flerbostadshusbebyggelsens alla trapphus, som enligt dagens byggregler borde ha hiss, saknas det cirka 70 000 hissar i Sverige. Ungefär en tredjedel av dessa trapphus finns i den kommunägda bostadsbebyggelsen. Om de kommunala bostadsbolagen försåg de lämpligaste ombyggbara husen med hiss, med stöd i en tillgänglighetsplan, skulle det visserligen innebära en investeringskostnad för det kommunägda bostadsbolaget, men en besparing för den kommunala nämnden som har ansvar för äldreomsorgen. Hur den kommunala nämndens besparingar kan uppstå, finner man lätt i följande: om endast en (1) äldre person under 25 år i huset kan skjuta upp sin flytt till ett särskilt boende i 1½ år är kostnaderna för hissen betald.

Exemplet är hämtat från en skrift från SPF Seniorerna: *Lönsamt med tillgängliga bostäder*.
<https://www.jsonshop.se/Content/ShopDocuments/SPF2002-1.pdf>

Enkelt avhjälpna hinder

Plan- och bygglagen (PBL) föreskriver att vid ombyggnad och ändring av allmänt tillgängliga lokaler och platser, ska enkelt avhjälpna hinder för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga åtgärdas inom vissa ekonomiska och tekniska gränser (8 kap. 2, 12 §§). På äldre dar infinner sig ofta krämpor som begränsar rörelseförmågan. Även om en större kostnadskrävande förändring i en allmän lokal inte kräver bygglov, ska 8 kap. PBL tillämpas. Ju mer vi äldre kan röra och orientera oss själva desto mindre betungande blir det för äldreomsorgen och desto jämlikare blir samhället.

SPF Seniorerna påminner om dessa bestämmelser i PBL, för att vi gärna ser att de blir mer använda och att kommuner avsätter medel för enkelt avhjälpna hinder.

Framtidens pensionärs boende

Morgondagens pensionärer kommer att få svårt att köpa en bostad då pensionssystemet på sin höjd erbjuder en årsinkomst om 65 procent av slutlönen vid pensioneringen. Det kommer att bli svårt att möta människors förväntan när det saknas tillräckligt kapital till en kontantinsats för den som vill köpa sig en egen tillgänglig bostad vid pensioneringen. Morgondagens pensionärer riskerar helt enkelt inte att vara tillräckligt höga och sänker därmed drastiskt det potentiella låneutrymme som pensionen kan möjliggöra hos bankerna.

Skandia visar i sin rapport *Pensionär utan bostad* att den medelinkomsttagare som idag är mitt i livet och som förväntas gå i pension år 2047 kommer att få svårt att köpa en lägenhet i de flesta medelstora svenska städer och i de tre storstadsområdena.

SPF Seniorerna menar att staten måste lätta på den restriktiva hållningen vad gäller beviljande av bolån till pensionärer. Amorteringskrav, lånetak och kvar att leva på-kalkyler (KALP) måste ses över. Pensionärer som satsar på och investerar i bostäder för framtiden bidrar till samhällets infrastruktur. Sådant ska inte bestraffas utan uppmuntras. Genom att äldre flyttar till lämpliga bostäder innebär det lägre kostnader för samhället.

28 Skatter

SPF Seniorerna stöder kommissionens förslag att skattereduktionen för rot-arbeten bör upphävas.

SPF Seniorerna föreslår att ett nytt rot-avdrag införs för tjänster som utförs av arbetstagare som har fyllt 55 år (alternativt 60 år), och att föreskrifterna för hur rot-arbete får utföras ändras så att rationella arbetsmetoder tillåts och gynnas.

Vi delar kommissionens slutsats att dagens rot-avdrag bidrar till ojämlikhet mellan boende i bostäder med olika upplåtelseformer. Vi har därtill kommit till slutsatsen att rot-avdraget bör reformeras så att det inriktas mot att endast ge byggnadsarbetare fyllda 55 år (alternativt 60 år) rätt att arbeta med rot-uppdrag, och därmed gynnar äldre

arbetskraft. Vidare bör Skatteverkets föreskrifter för hur rot-arbete får utföras ändras så att rationella arbetsmetoder tillåts och gynnas.

I detta ärende har SPF Seniorernas arbetsutskott beslutat. Martin Engman, samhällspolitisk chef, har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också sakkunnig Fredrik von Platen deltagit.

Eva Eriksson
Förbundsordförande